

BAUDŽIAMOSIOS BYLOS IŠKĖLIMO STADIJOS LIKVIDAVIMO PASEKMĖS

Petras Ancelis*

*Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedra
V. Putvinskio g. 70, LT- 4411 Kaunas
Tel. (8 37) 30 36 70
El. paštas: petras.ancelis@gmail.com*

Anotacija. Autorius anksčiau ne kartą jau rašė apie Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse (2002 m., toliau sutrumpintai BPK) įtvirtintą ydingą ikiteisminio tyrimo pradėjimo procesinę tvarką¹, kuri iš esmės panaikino prieš tai galiojusią baudžiamosios bylos iškėlimo stadiją. Vėliau keletą kartų įstatymo leidėjo buvo priimti nurodyto įstatymo pakeitimai, tačiau ir tai ištaisyti susiklosčiusios situacijos iš esmės pakeisti nepadėjo. Nurodytą netinkamą teisinį reguliavimą taip pat buvo bandoma spręsti poįstatymiais aktais: Generalinio prokuroro įsakymais patvirtintomis rekomendacijomis ar policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos generalinio komisaro įsakymais, tačiau pastarieji praktinėje ikiteisminio tyrimo veikloje sukėlė dar didesnę sumaištį. Tai inspiruoja išnagrinėti ir atskleisti iškilusias naujas tendencijas ir pavojus įgyvendinant nukentėjusiųjų teisę reikalauti, kad būtų nustatytas ir teisingai nubaustas nusikalstamą veiką padaręs asmuo ir kt. (BPK 44 str.10 d.). Be to, autorius negali nereaguoti į vieno iš aktyviausių galiojančio ydingo BPK projekto rengėjų doc. dr. Prano Kuconio paskelbtą tendencingą publikaciją apie jo savaip traktuojamą ikiteisminio tyrimo pradėjimo teisinio reglamentavimo raidą².

Pagrindinės sąvokos: baudžiamasis procesas; baudžiamosios bylos iškėlimo stadija; ikiteisminio proceso pradėjimo (nepradėjimo) reglamentavimas.

IVADAS

Tiriamąjį (mišraus) proceso paskirtis yra tiesos nustatymas dar ikiteisminiame etape, t.y. atskleisti nusikalstamą veiką, identifikuoti kaltininką ir pareikšti jam įtarimą (kaltinimą), o išsamaus tyrimo pasekmėje baudžiamoji byla gali tapti teismo nagrinėjimo objektu. Deja, nemaža dalis nusikalstamų veikų dėl daugelio objektyvių ir subjektyvių veiksnių nėra atskleidžiamos ir ištiriamos. Vis dėlto dalis skundų, pareiškimų ar pranešimų dėl galimai

¹ Pvz. žiūr. Ikiteisminio proceso reglamentavimo tobulinimo aktualijos [Elektroninis išteklius]. // Visuomenės saugumas globalizacijos kontekste (2): mokslinės konferencijos pranešimų rinkinys / Mykolas Romeris universitetas. Viešojo saugumo fakultetas. Kaunas: Mykolas Romeris universitetas. Viešojo saugumo fakultetas. ISSN 2029-5510. 2010, p. 15-23. 8. Ancelis P. Funkcijų suderinamumas veiksmingame ir sąžiningame baudžiamajame persekiojime. Mokslo studija. MRU. Vilnius. 2012. 340 p. (17.74 a.l.) ISBN 978-9955-19-414-10 yearssince the adoption of the code of criminal procedure of the Republic of Lithuania : theoretical and practical problems in the pre-trial stage -- Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso dešimtmetis: ikiteisminio etapo teorinės ir praktinės problemos. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka (10) : mokslinių straipsnių rinkinys = Public security and public order : scientific articles (10). Kaunas : Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakultetas. ISSN 2029-1701. 2013, [t.] ir kt.

² P. Kuconis. Ikiteisminio tyrimo pradėjimo ir atsisakymo jį pradėti teisinis reguliavimo probleminiai aspektai. Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis, ateitis. 2012. 454-481 p.

padarytų nusikalstamų veikų ne visuomet pasitvirtina, tad ir tyrimų pradėjimo (nepradėjimo) klausimų išsprendimas turi būti tiksliai ir optimaliai sureguliuotas procesinės teisės normomis. Jeigu yra nustatomi nusikalstamos veikos požymiai, tyrimas nedelsiant privalo būti pradėtas ir panaudojant visas teisėtas priemones ir veiksmus privalo būti surasti ir užfiksuoti nusikalstamos veikos pėdsakai, identifikuoti kaltininkai, detalizuoti objektyvūs ir subjektyvūs veikos elementai ir kt. Taigi, šitokių tikslų neįmanoma pasiekti be nešališko ir išsamaus ikiteisminio tyrimo. Jau buvo rašyta, kad priimtame (2002 m.) BPK buvo visiškai išeliminuoti baudžiamosios bylos iškėlimo stadija ir nustatyta, kad ikiteisminis tyrimas pradedamas gavus skundą, pareiškimą ar pranešimą apie padarytą nusikalstamą veiką³. Tačiau lūkesčiai, kuomet, atsisakius baudžiamosios bylos iškėlimo stadijos, bus išvengta vilkinimo ar piktnaudžiavimo reaguojant į nusikalstamų veikų padarymo faktus, nepasitvirtino. Kita vertus, nepamatuotai pradėjus ikiteisminius tyrimus, nesant tinkamo būdo (filtro) gautai informacijai patikrinti, vis tiek vėliau beveik pusę pradėtų ikiteisminių tyrimų atvejų buvo nutraukiami net nekonstatavus nusikalstamos veikos požymių. Tik po eilės metų buvo priimti kai kurie BPK pataisymai ir papildymai, leidžiantys atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą apibrėžtais BPK atvejais, jeigu yra pagrindas, skundą pasiūsti spręsti Lietuvos Respublikos administracinės teisės pažeidimų kodekso ir kitais teisės aktais nustatyta tvarka ir kt. Tačiau išlieka nemažai probleminių klausimų, optimaliau reglamentuojant ikiteisminio tyrimo pradėjimo (ar jo atsisakymo) procesą, tad šiame darbe ir bus nagrinėjami nurodyti klausimai.

Šio straipsnio **tikslas** – išnagrinėti, kaip pastaraisiais metais keitėsi ikiteisminio tyrimo pradėjimo (atsisakymo jį pradėti) reglamentavimas bei įvertinti teorinį šių pokyčių pagrindimą o taip pat ir praktinės veiklos rezultatyvumą.

Tyrimo **objektas** yra besiklostantys visuomeniniai santykiai nurodytoje sferoje, o tyrimo **dalykas** – teisės aktai, reglamentuojantys ikiteisminio tyrimo pradėjimo procesą bei mokslinės literatūros šaltiniai.

Nagrinėjant nurodytą problematiką naudojami sisteminės analizės, kritinis, dokumentų analizės, ir apibendrinimo *metodai*. Sisteminės analizės metodas įgalino atlikti tyrimą proceso, kuris užtruko daugiau nei dešimt metų, o kritinis požiūris sąlytyje su sisteminės analizės bei duomenų apibendrinimo metodais, labiau ir konkrečiau padėjo išryškinti padarytų teisinio reglamentavimo pokyčių įtaką praktinės veiklos rezultatams.

IKITEISMINIO TYRIMO PRADĖJIMO (NEPRADĖJIMO) PROCESO TEISINIO REGLAMENTAVIMO KAITOS TRUMPA APŽVALGA

Konkretesniam situacijos suvokimui pasikartodami priminsime, kad, atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, baudžiamosios bylos iškėlimo stadijoje, be vienintelio galimo patikrinamojo tardymo veiksmo - įvykio vietos apžiūros - tuometinių sistemingų BPK papildymų ir pataisų išdavoje buvo leista atlikti ir eilę kitų patikslinamųjų procesinių veiksmų. Taigi, dar gerokai iki prieš pradėdant svarstyti Seime naujo BPK projektą, gavus pareiškimą ar pranešimą apie padarytą nusikaltimą, pareigūnas be įvykio vietos apžiūros galėjo išreikalauti reikiamą medžiagą nusikaltimo požymiams nustatyti bei atlikti ir liudytojo apklausą, akistatą, parodymą atpažinti, poėmį, asmens kratą, laikiną nuosavybės teisių apribojimą, apžiūrą, parodymų patikrinimą vietoje, tardymo eksperimentą, pavyzdžių lyginamajam tyrimui paėmimą, reviziją, ekspertizę, gauti specialisto išvadą. Vis dėlto labiausiai žmogaus teises suvaržančių veiksmų -- sulaikymo ir apklausos kaip įtariamojo, slapto sekimo ir kitų neviešo pobūdžio veiksmų ar pareikšti kaltinimą - šioje stadijoje nebuvo leista, nes iš pradžių turėjo būti atsakyta į klausimą, ar yra pagrindas pradėti tyrimą (iškelti baudžiamąją bylą). Leidus atlikti nurodytus patikslinamuosius veiksmus, daugelis problemų dėl tyrimo pradėjimo pagrįstumo ir teisėtumo tapo išspręstos. Tačiau nuo 2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojus naujam BPK, dėl šiuo Kodeksu įtvirtintos ikiteisminio tyrimo pradžios procesinės tvarkos, tariamai pašalinusios tyrimo pradėjimo (baudžiamosios bylos iškėlimo) stadiją, beveik iškart visuomet būdavo pradėdami ikiteisminiai tyrimai, dažnai nenustačius nusikalstamos veikos požymių, t.y. nesant tyrimui reikiamo pagrindo ir neidentifikavus teisinio konflikto sprendimo metodo-teisenos taikymo. Vertinant ikiteisminio proceso praktinės veiklos rezultatus, tuomet nustatyta, kad per 2003 metus policijoje buvo pradėta ikiteisminių tyrimų 51 proc. daugiau negu per 2002 metus. Atrodytų, kad padidėjo nusikalstamumas, tačiau kriminogeninė padėtis šalyje faktiškai taip staigiai pasikeisti negalėjo, o vėliau daug pradėtų tyrimų buvo nutraukta. Štai vien per 2003 m. gegužę-gruodį nutraukti 24 509 tyrimai t.y. apie 30 proc. Taip įvyko dėl to, kad, išeliminavus baudžiamosios bylos iškėlimo stadiją - atsakyti pradėti ikiteisminį tyrimą, remiantis BPK 168 str., buvo galima nepradėti tik tuomet, kai nurodyti faktai apie nusikalstamą veiką akivaizdžiai neteisingi. Taigi, įstatymas primygtinai įpareigojo ikiteisminį tyrimą pradėti iškart gavus pareiškimą ar pranešimą, nes pirminei informacijai tikrinti nebuvo skirtas nei terminas, nei galimybė atlikti tam tikrus procesinius veiksmus. Tai palietė ir BPK 3 straipsnyje nurodytų aplinkybių, dėl

kurių baudžiamasis procesas negali būti pradėtas, praktinį realizavimą, pvz., tam, kad nustatyti asmens amžių, reikėjo išreikalauti ar paimti jo asmens dokumentą, tačiau toks procesinis veiksmas nebuvo galimas, tad ir tokiais ar kitais nurodytais trečiame straipsnyje atvejais ikiteisminis tyrimas buvo pradėdamas, o vėliau nutraukiamas. Policijos departamento 2003 m. pabaigoje atliktu tyrimu - pareigūnų apklausa anketavimo būdu - paaiškėjo, kad naujais baudžiamaisiais įstatymais įvesta ikiteisminio tyrimo tvarka pareigūnų buvo vertinama taip: 50,5 proc. teigė, kad darbo efektyvumas sumažėjo; 76 proc. nurodė, kad darbo krūviai padidėjo, iš jų 38 proc. mano, kad krūvis padidėjo ženkliai; 88 proc. respondentų manė, kad iki ikiteisminio tyrimo pradžios tikslinga numatyti tam tikrų procesinių veiksmų atlikimo galimybę (objektų tyrimą, specialisto išvados gavimą, liudytojų apklausą)⁴. Apibendrinant, galime padaryti išvadą, kad, išlaikę pakankamai ilgą istorinį patvirtinimą procesiniai elementai, kaip dingsčių (vadų) baudžiamajai bylai iškelti (ikiteisminiam tyrimui pradėti) fiksavimas, o reikalui esant ir jų terminuotas patikrinimas bei pagrindo tyrimui pradėti nustatymas, būtinai turėjo būti įkomponuoti į BPK, todėl pastaraisiais metais šia kryptimi įstatymo leidėjo ir einama darant atitinkamas Kodekso pataisas ir papildymus.

Deja, sunkią situacija spręsti buvo imtasi poįstatyminiais teisės aktais, daugiausia Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro patvirtintomis rekomendacijomis.

IKITEISMINIO TYRIMO PRADĖJIMO (NEPRADĖJIMO) REGLAMENTAVIMAS POĮSTATYMINIAIS AKTAIS

Mūsų nuomone kodifikuotas teisinių santykių reglamentavimas neturėtų iššaukti papildomo norminio reglamentavimo, tačiau Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000-09-26 įstatymu Nr. VIII-1968, Baudžiamojo proceso kodekso, patvirtinto 2002-03-14 įstatymu Nr. IX-785, ir Bausmių vykdymo kodekso, patvirtinto 2002-06-27 įstatymu Nr. IX-994, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos 2002-10-29 įstatymo Nr. IX-1162 48 straipsnyje, ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 16 straipsnio antroje dalyje, nurodoma, kad prokurorams ir ikiteisminio tyrimo pareigūnams yra privalomos generalinio prokuroro patvirtintos rekomendacijos ir kiti teisės norminiai aktai, formuojantys ikiteisminio tyrimo, valstybinio kaltinimo ir nuosprendžių vykdymo kontrolės praktiką⁵. Betgi lyginant

⁴Ikiteisminio tyrimo pareigūnų kvalifikacijos problemos. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitete, 2004 01 28 įvykusių diskusijų stenograma. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos raštas dėl ikiteisminio tyrimo.

⁵Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios. 2003, Nr.42-1919.

paminėtų normų turinį ir faktinę situaciją turime galimybę įsitikinti, kad beveik visos tuometinės rekomendacijos buvo patvirtintos dar iki naujojo BPK įsigaliojimo⁶, t.y. nesant jokios kodekso taikymo praktikos. Galbūt todėl tiek ankstesnėse tiek ir vėliau prokuroro patvirtintose rekomendacijose apstu kodekso bendrybių, atviro BPK normų perrašymo, o kai kuriais atvejais ir pernelyg plataus atitinkamų kodekso normų aiškinimo. Tačiau, nors apie tai jau ne kartą buvo kalbėta ir rašyta žiniasklaidoje ir specialioje teisinėje literatūroje, iki šiol į tai atitinkamos teisinės institucijos ir pareigūnai niekaip nereaguoja. Patyrus nesėkmę 2003 m. Generalinio prokuroro patvirtintai rekomendacijai, nustatančiai ikiteisminio tyrimo pradžios procedūrą, 2008 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. I-110⁷ buvo patvirtinta nauja rekomendacija dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos, kuri ypatingai esminiai praplėtė BPK nustatytą ikiteisminio tyrimo pradžios procesinę tvarką. Šis didelės apimties (per 100 straipsnių) norminis aktas daugelį ikiteisminio tyrimo pradėjimo ir veiklos organizavimo pozicijų traktuoja ir reglamentuoja akivaizdžiai kitaip nei nustatė galiojantis kodeksas. Rekomendacijoje aprašomuoju būdu nurodomi smurtinės mirties požymiai (tai tikrai ne tokio pobūdžio teisės akto dalykas), nustatomi skirtingi tyrimo registravimo ir kitokie standartai bei daugelis kitų dalykų, pvz., nurodant, kad tyrimo pradėjimo klausimas gali būti nukeltas keliasdešimt dienų, mirties, gaisro priežastiai ar pasislėpusiam asmeniui nustatyti (taip vadinami koduoti tyrimai). Nejauku tęsti, tačiau nuosekliai mąstant peršasi klausimas, kodėl prokuroras dar nesiėmė plėsti šio metodo taikymo ir kitų nusikalstamų veikų atvejais, pvz., išžagavimo ar mažametės tvirkavimo atvejais vietoje nusikaltimo aktyvaus tyrimo, tirti lytinio akto priežastį. Manytina, kad tokio reglamentavimo išdavoje kai kuriems ikiteisminio tyrimo subjektams atsivėrė puikios sąlygos ir galimybės vilkinti procesą, savalaikiai nepradėti ikiteisminių tyrimų, ieškoti kitokių būdų ir priemonių ar paprasčiausiai nefiksuoti pranešimų apie smulkias nusikalstamas veikas, o ypač kai nėra žinomi ar sunkiai nustatomi veikas padarę asmenys.

2010 m. rugsėjo 21 d. BPK nustačius nusikalstamų veikų tyrimo terminus, mūsų nuomone, visiškai pagrįstai buvo padarytas ir BPK 168 str. papildymas apie tai, kad gauto skundo, pareiškimo ar pranešimo duomenų patikslinimui gali būti atlikti veiksmai, kurie nesusiję su procesinėmis prievartos priemonėmis: įvykio vietos apžiūra, įvykio liudytojų

⁶ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro patvirtintos rekomendacijos. Valstybės žinios. 2003, Nr.39-1805.

⁷ Lietuvos prokuratūros internetinis adresas: <http://www.lrgp.lt/?item=kitia>. Taip pat žiūr. MERKEVIČIUS R. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro rekomendacijų kaip baudžiamojo proceso teisės šaltinių problematika. Teisė, 2013. Nr. 88, p.86

apklausa, taip pat iš valstybės ar savivaldybės įmonių, įstaigų, organizacijų, pareiškėjo ar asmens, kurio interesais pateiktas skundas, pareiškimas ar pranešimas, reikalaujami duomenys ar dokumentai, atliktos pareiškėjo ar asmens, kurio interesais pateiktas skundas, pareiškimas ar pranešimas, apklausos. Tokie proceso veiksmai turi būti atlikti per kuo trumpesnius terminus, bet ne ilgiau kaip per dešimt dienų⁸. Taigi, atsirado priemonės, tikslinant pareiškimų ir skundų pagrįstumą, tuo pačiu užkertant kelią be reikalo pradėti ikiteisminius tyrimus. Nuosekliai mąstant, sekantis privalomas ir logiškas žingsnis turėjo būti: panaikinti išimtis anksčiau kodais pažymėtais atvejais, t.y. nebeatidėlioti ikiteisminio tyrimo pradėjimo tuo pačiu ir aktyvaus ikiteisminio tyrimo, įtariant nužudymą ar padegimą. Deja, to neįvyko ir toliau ikiteisminis tyrimas nedelsiant nepradedamas, gaištamas laikas renkant kažkokią pažymą, dokumentus ir pan. Teisininkams praktikams gerai yra žinoma, kad nusikaltimai paprastai išaiškinami, kaltininkai nustatomi per artimiausias valandas ar kelias dienas, o vėliau tokios galimybės menkėja. Žinoma, kiek kitaip būna, kuomet yra tiriamos veikos finansams, apskaitai ir pan.

Pagaliau 2014 m. birželio 30 d. įsakymu Nr.I-133 Rekomendacija dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos buvo nežymiai pakeista⁹, tačiau vis tiek joje išliko koduoti tyrimai mirties priežastčiai, gaisrui nustatyti, nors ir BPK buvo įtvirtintas duomenų patikslinimo mechanizmas ne ilgiau kaip per dešimt dienų.

Deja, po jau minėtų ikiteisminio tyrimo terminų BPK 176 str. įtvirtinimo, Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras 2013 m. vasario 27 d. įsakymu Nr. I-58 „Dėl Rekomendacijų dėl formalizuotos tvarkos taikymo atliekant ikiteisminį tyrimą patvirtinimo“ įteisino mūsų nuomone dar vieną žalingesnę galimybę - vilkinti aktyvų tyrimą, nes jose nustatė tik penkerių darbo dienų tyrimo terminą, vietoje BPK 168 str. numatytų trijų ar šešių mėnesių (išskyrus atvejus kai nukentėjęs asmuo yra nepilnametis). Manytina, kad tiek ši, tiek ir kitos rekomendacijos, kurios ne kartą buvo keičiamos, nesukūrė ir negali sukurti didesnio aiškumo, o dargi atvirkščiai: jos neretai prieštarauja BPK įtvirtintoms normoms, taigi jų turinys šiame kontekste nėra teisiškai korektiškas.

Ne kartą akcentuota, kad savalaikiai nepradedant intensyvaus ir atsakingo padarytų nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo ir ši procesą vilkinant, dingsta veikų tiek materialūs,

⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio pakeitimo įstatymas. 2012 06 21, įstatymas XI-2109. Valstybės žinios. 2012, Nr. 78-4030

⁹ <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=919dde20005511e4bfca9cc6968de163>

ties ir žmonių atmintyje išliekantys reikšmingi įrodymai, o suvėluotai - po keleto savaitių ar mėnesių - pradėjus intensyvesnį ikiteisminį tyrimą, gero rezultato paprastai nebūna.

Žiniasklaidoje plačiai nuskambėjo Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos parengto įsakymo projektas, kuris dabar yra derinimo su prokuratūra baigiamajame etape. Šiame dokumente yra bandoma nustatyti dar vieną nukentėjusiems asmenims nepalankų ir sudėtingą būdą vengiant išsamaus ir greito tyrimo, įvedant ikiteisminio tyrimo prioritetus, kuriais vadovaujantis intensyviau tirti tik labai sunkius ar sunkius nusikaltimus, o kitais atvejais veikas užregistravus, jas tirti formalizuota tvarka, t.y. penkias darbo dienas, nes, tariamai „policija neturi pakankamų finansinių ir žmogiškųjų resursų“¹⁰.

Taigi, galime pastebėti, kad dabartinis BPK turinys ir poįstatyminis ikiteisminio proceso reglamentavimas vis tiek mus privedė realiai prie baudžiamosios bylos iškėlimo stadijos reanimavimo (su tam tikromis grimasomis).

KAI KURIE PRIEŠPRIEŠINIAI ARGUMENTAI DĖL KOLEGOS KLAUSIMŲ

Kaip jau buvo nurodoma, vienas iš diskutuojamo BPK projekto rengėjų, buvęs Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas, o dabar Lietuvos Konstitucinio teismo teisėjas, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios justicijos katedros docentas socialinių (teisės) mokslų daktaras doc. dr. Pranas Kuconis savo publikacijoje „Ikiteisminio tyrimo pradėjimo ir atsisakymo jį pradėti teisinio reguliavimo probleminiai aspektai“ rašo apie jo savaip traktuojamą ikiteisminio tyrimo pradėjimo teisinio reglamentavimo raidą, jos išdavas, pamokas ir t.t. Taip vertindamas diskutuojamą Rekomendaciją dėl ikiteisminio tyrimo pradžios registravimo jis teigia: „BPK nereikalauja jokio formalaus sprendimo pradėti ikiteisminį tyrimą: pagal BPK 166 straipsnyje nustatytą teisinį reguliavimą, ikiteisminis tyrimas pradedamas automatiškai, pradėjus bet kurį BPK numatytą ikiteisminio tyrimo veiksmą (ar taikant procesinę prievartos priemonę, pavyzdžiui, laikiną sulaikymą), kuriuo nustatinėjamos tiriamo įvykio aplinkybės. Padėtį kiek keičia Generalinio prokuroro patvirtintos Rekomendacijos dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos, kuriose, kaip minėta, nustatytos sprendimo pradėti ikiteisminį tyrimą formos (rezoliucija; tarnybinis pranešimas; prokuroro reikalavimas; prokuroro nutarimas), kurių reikalaujama

¹⁰ Pvz., žiūr. <http://www.15min.lt/naujiena/ziniosgyvai/nuomones/rysardas-burda-kaip-prokuraturai-atsikratyti-sastingio-18-460221> (žiūrėta 2014 m. spalio 20 d.).

pradedant ikiteisminį tyrimą, ir kuriose smulkiai reglamentuoti pareigūno, pradedančio ikiteisminį tyrimą, veiksmai.

Tokį žinybiniame teisės akte nustatytą reguliavimą galima vertinti dvejopai: viena vertus, jį kaip neatitinkantį įstatyme (BPK) nustatyto reguliavimo, todėl galbūt neteisėtą, kita vertus, vertinimas galėtų būti ir kitoks: - Rekomendacijose nurodytos sprendimo pradėti ikiteisminį tyrimą formos visiškai tinkamos tuo atveju, kai ikiteisminį tyrimą pagal asmens skundą, pareiškimą ar pranešimą pradeda prokuroras ir ikiteisminio tyrimo veiksmus paveda atlikti ikiteisminio tyrimo įstaigai (BPK 169 straipsnis), arba ikiteisminį tyrimą prokuroras pradeda išnagrinėjęs skundą dėl ikiteisminio tyrimo pareigūno nutarimo atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą (BPK168 straipsnio 4 dalis), ar kai kurie kiti atvejai. Be to, prokuroro reikalavimas kaip ikiteisminio tyrimo pradėjimo forma tiesiogiai numatyta kai kuriuose BPK straipsniuose (pavyzdžiui, BPK 167 straipsnio 2 dalyje). Taigi, Rekomendacijose nustatytas reguliavimas nevaržo pareigūnų, turinčių teisę atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmus, teisės pradėti ikiteisminį tyrimą be kokių nors formalių kliūčių, todėl jose nustatyti kai kurie formalūs reikalavimai pradėti ikiteisminį tyrimą nepažeidžia įstatymo (BPK) nuostatų, reglamentuojančių ikiteisminio tyrimo pradžią“.

Turbūt P. Kuconis paviršutiniškai nagrinėjo diskutuojamos Rekomendacijos tuometinį tekstą, nes joje akcentuojami ne tokie jau *formalūs reikalavimai* nedelsiant pradėti ikiteisminį tyrimą. Štai šiuo žinybiniu teisės aktu ikiteisminio tyrimo pradėjimo (nepradėjimo) klausimas galėjo būti nukeltas mažiausiai 20 dienų: „Jei skundas, pareiškimas ar pranešimas yra tikslinamas, patikslinimą prokuroras ar jo pavedimu prokuroro padėjėjas privalo gauti per kuo trumpesnę terminą. Jeigu per 20 darbo dienų prokuroras ar jo pavedimu prokuroro padėjėjas negauna patikslinimo, prokuroras apie tai privalo informuoti aukštesnįjį prokurorą, nurodydamas patikslinimo negavimo priežastis. Tokiu atveju aukštesnysis prokuroras nustato terminą, per kurį turi būti gautas patikslinimas ir priimtas proceso sprendimas“ (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2008 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. I-110 patvirtintos .Rekomendacijos dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos 10 p.). Analogiškai ir praktiškai neterminuotai ikiteisminio tyrimo pradėjimo klausimą ta pati Rekomendacija leido nutolinti ne tik prokurorams bet ir kitoms ikiteisminio tyrimo įstaigoms: „Jei skundas, pareiškimas ar pranešimas apie nusikalstamą veiką yra tikslinamas, ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūnas patikslinimą privalo gauti per kuo trumpesnę terminą. Jei per 20 darbo dienų ikiteisminio tyrimo pareigūnas negauna patikslinimo, apie tai privalo

informuoti ikiteisminio tyrimo įstaigos padalinio vadovą, nurodydamas patikslinimo negavimo priežastis. Tokiu atveju ikiteisminio tyrimo įstaigos vadovas ar jo struktūrinio padalinio vadovas nustato terminą, per kurį turi būti gautas patikslinimas ir priimtas proceso sprendimas (Rekomendacijų 62 p.).

Taip pat P. Kuconis neatkreipė dėmesio, kad Generalinis prokuroras leidžia pareigūnams veikti ne Kodifikuotu įstatymo teisiniu režimu, o remiantis ir kitais teisės aktais: „Patikrinimo metu apžiūrint lavoną ir jo radimo vietą, vadovaujantis Policijos veiklos įstatymo (Žin., 2000, Nr. 90-2777) 18 straipsnio 1 dalies 12 punktu, tikslinga fotografuoti, daryti vaizdo įrašus (Rekomendacijų 86 p.). Žinia, kad ir kitos ikiteisminio tyrimo įstaigos turi savuosius įstatymus.

P. Kuconis taip pat nežiūrėjo, kad Rekomendacijoje įvedamos dar ir kitokios procesinės procedūros (kurias labiau tiktų įvardinti „pinklėmis“), nes būtent jomis sukuriama itin sudėtingas mechanizmas vilkinti klausimo sprendimą - pradėti (ar nepradėti) ikiteisminį tyrimą dėl galimo nužudymo, tyčinio padegimo (anksčiau nurodyti taip vadinami koduoti tyrimai). Beje, dar 2012 m. liepos mėnesį įsigaliojus BPK 168 str. pakeitimams, kurie įtvirtino teisę eilę procesinių galimybių dėl gauto skundo, pareiškimo ar pranešimo duomenų patikslinimo per kuo trumpesnius terminus, bet ne ilgiau kaip per dešimt dienų, diskutuojama Rekomendacija šiame kontekste buvo adaptuota tik praslinkus metams, t.y. 2014 m. birželio 30 d. Nr. I-133. Tačiau, P. Kuconis, aprašydamas ikiteisminio proceso pradėjimo (nepradėjimo) reglamentavimo raidą ir į pastarąją aplinkybę neatkreipė dėmesio. Be to, neteko girdėti, kad P. Kuconis būtų suabejojęs ir dėl Generalinio prokuroro kitos Rekomendacijos teisėtumo, įvedant dar ir formalizuotą tvarką ikiteisminiame tyrime.

Antra vertus, P. Kuconis, pateikęs tik keletą tendencingai pasirinktų citatų iš kai kurių darbų, įvardija šio straipsnio autorių kaip aktyviausią ikiteisminio tyrimo pradėjimo (atsisakymo jį pradėti) naujo teisinio reguliavimo kritiką ir tarsi tai būtų „grindžiama ne teisiniais argumentais, o emocijomis ir samprotavimais, hiperbolizuojant 1961 m. BPK nustatytą baudžiamosios bylos iškėlimo stadijos reguliavimą, apeliuojant į kai kurių valstybių baudžiamojo proceso įstatymus, kuriuose nustatytas panašus j buvusįjį 1961 m. BPK reguliavimas, pateikiant statistinius duomenis apie pradėtų ir nutrauktų ikiteisminių tyrimų skaičių“ ir kt.

Išeitų, kad P. Kuconis tarsi grynulis teoretikas visiškai ignoruoja baudžiamosios procesinės praktinės veiklos rezultatus ir nesuvokia, kad toks skurdus rezultatyvumas atsirado

būtent dėl prastai sukurto BPK teisinio reguliavimo. Beje, P. Kuconis ir paskesnius BPK pakeitimus ir papildymus atvirai įvardija kaip padarytus praktinės veiklos sumetimais. Reiškia, kad alogiškas teisinis reglamentavimas jam yra šventas dalykas ir neturi paisyti praktinės veiklos poreikių.

P. Kuconiui tenka priminti, kad vis dėlto aktyviausias sukurto BPK modelio kritikas buvo ne Ancelis, o tuometinis jo procesinis vadovas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas Vytautas Greičius, kuris jau tada akcentavo, kad kodeksuose buvo daug spragų ir klaidų. Jo nuomone taip atsitiko dėl įvairių priežasčių: kodeksų rengimo darbo grupės buvo sudarytos seniai, tačiau jų sudėtis nuolat keitėsi ir tai trikdė jų veiklą; trūko dialogo pačiose darbo grupėse; teisės teoretikai ne visada įsiklausydavo į didelę darbo patirtį turinčių praktikų nuomonę; buvo skubama ir ypač baigiantis Lietuvos Respublikos Seimo kadencijai, nors kodeksas nebuvo pakankamai gerai paruoštas; kai kurie trūkumai buvo tokie aiškūs, kad nutarta sudaryti darbo grupę, kuri turėjo išanalizuoti jau priimtus kodeksus ir parengti išsamius siūlymus, kaip tuos trūkumus pašalinti; į apie 50 proc. siūlymų Lietuvos Respublikos Seimas vėlesnėse Baudžiamojo proceso kodekso pataisose atsižvelgė, bet liko neatsižvelgta į nemažai problemų, kurios ateityje turėtų ir sukelti nereikalingų trukdžių¹¹. Apie tai V. Greičius atvirai pasisakė ir eilėje teisinių seminarų, konferencijų ir kitokių renginių metu.

Neigiamai vertindamas pastaraisiais metais padarytus BPK pakeitimus ir papildymus dėl patikslinamųjų veiksmų, ikiteisminio tyrimo terminų ir kt., P. Kuconis nė kiek neapgailėstauja, kad būtent jo (neužmirština keleto ir kitų Darbo grupės narių) „atradimai“ sujaukė pirmąją baudžiamojo proceso stadiją, išskaidė tardytojo funkciją trimis subjektams, iš kurių prokuroras ir ikiteisminio tyrimo pareigūnas netgi tapo išelminuoti iš įrodinėjimo subjektų sąrašo ir prikūrė gausybę kitų „naujadarų“. Nagrinėjamos temos kontekste, P. Kuconiui, negali būti naujiena, kad baudžiamosios bylos iškėlimo stadija nėra sovietmečio atradimas, nes tai yra metodas (būdas), kildinamas iš Prancūzijos, Vokietijos ir kitų pasirinkusių šį modelį valstybių baudžiamojo proceso istorinio palikimo. Ši stadija puikiai veikė ir tarpukario Nepriklausomos Lietuvos laikotarpyje. P. Kuconis, visas pastabas ir pastarojo meto iniciatyvas, bandant ištaisyti akivaizdžias klaidas ir siekiant protingiau sumodeliuoti ikiteisminio tyrimo pradžios etapą, pateikia vien tik kaip kliuvinius ir trukdymą.

¹¹ Nauji kodeksai stringa dėl klaidų ir spragų. A. Lekavičiaus interviu su V. Greičiumi // Lietuvos rytas. 2003 05 20.

Savo tendencingame straipsnyje Pranas Kuconis iškelia dar ir tokius jo žodžiais *retorinius* klausimus:

„- kodėl, koku teisiniu pagrindu ir kokia teorija vadovaujantis ikiteisminis tyrimas suprantamas tik kaip veiksmai su įtariamuoju, prieš tai „patikrinamaisiais“ veiksmais beveik neabejotinai nustačius, kad kaip tik jis padarė nusikalstamą veiką?

- kokiomis BPK normomis nustatytu reguliavimu prokuroras ir ikiteisminio tyrimo pareigūnas pradėjęs ikiteisminį tyrimą yra verčiamas atlikti „nereikalingus proceso veiksmus ypač tokius, kuriais ribojamos asmens teisės ir laisvės?...“ ir eilę kitų¹².

Trumpai atsakant iš esmės sofistinius klausimus, reikėtų pastebėti, kad jie tiek teoriniu tiek praktinės procesinės veiklos aspektais yra pakankamai naivūs ir galėjo iškilti asmeniui, kuris niekada neatskleidė ir neištyrė nė vienos baudžiamosios bylos, todėl negali bent kiek perprasti tarytojo darbo specifikos ir baudžiamojo procesinio teisinio reglamentavimo įtakos, atliekant nešališką ir išsamų parengtinį tardymą. Nors P. Kuconiu kažkaip pasisėkė padaryti svaiginančią teisininko karjerą, tačiau tikrai nederėjo imtis konstruoti ikiteisminio proceso teisinio reglamentavimo, nes šitokio pobūdžio teisinių, organizacinių ir giluminių praktinių įgūdžių stoka (tai išplaukia iš pateiktų klausimų turinio, ir V. Greičiaus vertinimo), neteikė jokių vilčių sukurti bent kiek optimalesnį tyrimo procesą. Beje, dabartinius įstatymo leidėjo bandymus ir iniciatyvas tobulinant teisinį reglamentavimą (nebe atsiklausiant BPK projekto darbo grupės nuomonės), P. Kuconis atvirai apibūdina taip: *įstatymo leidėjo sukurta teisinė situacija pradedant ikiteisminį tyrimą, švelniai tariant yra teisinis chaosas¹³.*

Teisinis chaosas reglamentuojant ikiteisminį procesą, atsirado ne dabar, o išryškėjo iš karto po Darbo grupės pasiūlyto ir priimto BPK įsigaliojimo. Projekto rengėjų „atrstas“ neapibrėžtas *ikiteisminis tyrimas* yra apgaulingas ir semantinis, praktinės veiklos bei kitomis prasmėmis. Juk netgi pradėtas ikiteisminis tyrimas visiškai nereiškia, kad procesas baigsis būtent teisiniu bylos nagrinėjimu. Pagaliau turėtų būti suvokta, kad baudžiamosios bylos iškėlimo stadija buvo siejama su neabejotinu nusikalstamos veikos požymių konstatavimu, o ne įtariamuoju. Jeigu kaltininkas buvo aiškus iš karto, tuomet buvo taikomos netgi supaprastintos tyrimo formos. Būtent BPK projekto rengimo grupės parengtas ir priimtas modelis leido pradėti tyrimus dėl bet kurio gando ar kitokios teisės šakos normų tariamo pažeidimo, inspiravo neteisėtus sulaikymus, kratas ir t.t.

¹² Ta pati P.Kuconio publikacija 467 p.

¹³ P.Kuconis. Ikitteisminio tyrimo pradėjimo ir atsisakymo j j pradėti teisinis reguliavimo probleminiai aspektai. Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis, ateitis. 2012. 476 p.

P. Kuconis savo straipsnyje netgi suabejoja ir dėl teisinės valstybės Lietuvoje. Tačiau jis pats yra rašęs apie Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 straipsnio pakeitimo peripetijas ir kitas alternatyvas¹⁴. Kaip žinome, Referendume priimtoje Konstitucijos¹⁵ redakcijoje racionaliai buvo apibrėžta baudžiamojo persekiojimo forma, valstybės pareigūnų vieta ir tarpusavio santykiai, tačiau praktiškai be diskusijų 2003 m balandį, t.y. likus bemaž mėnesiui iki naujojo BPK įsigaliojimo, nurodyta konstitucinė norma buvo drastiškai pakeista, pagrindžiant tai derinimu su anksčiau priimtu BPK turiniu¹⁶. Reiškia, jog BPK projektuotojai kelis metus veikė nepaisydami Konstitucija apibrėžtos baudžiamojo persekiojimo sistemos ir iš anksto tikslingai siekė panaikinti tardytojo statusą ir įteisinti totalinį prokuroro dominavimą.

P. Kuconis savo straipsnyje teigia, kad: *„palaipsnis prokuroro įgaliojimų baudžiamajame procese siaurinimas reiškia tai, kad ikiteisminio tyrimo įstaigos (pirmiausia policija) negali užmiršti savo galių, turėtų iki BPK įsigaliojimo, bei tai, kad prokurorai per praėjusį nuo BPK įsigaliojimo laiką, deja, nesugebėjo paimiti į savo rankas tos procesinės valdžios ir galių, kurias jiems suteikė BPK, todėl palaipsniui jas perima kiti. ... Beje, operatyvinės veiklos (viso operatyvinio tyrimo, o ne atskirų jo veiksmų), išskyrus patį operatyvinės veiklos subjektą, niekas nekontroliuoja. Taigi siaurinant prokuroro įgaliojimus kontroliuoti dar ir ikiteisminį tyrimą palaipsniui grįžtama prie padėties, kai vienos institucijos (pirmiausia policijos) dispozicijon sutelkiama ir operatyvinė veikla, ir ikiteisminis tyrimas, o prokurorui lieka tik palaikyti valstybinį kaltinimą teisme“.*

Čia skaitytojas pats turi suvokti, kiek dera Konstitucijos sergėtojui kalbėti apie *„...nesugebėjimą paimiti į savo rankas... procesinės valdžios ir galių“ ir kt.*

Žinoma, P.Kuconiu galima pritarti, kad yra siaurinami prokuroro konstituciniai įgaliojimai, kuomet BPK įvedamos normos pvz. „Ikiteisminio tyrimo įstaigos ar jos padalinio vadovas yra ikiteisminio tyrimo pareigūnas, atsakingas už jam pavaldžių įstaigos ar jos padalinio, kurių pagrindinė ar viena iš funkcijų yra atlikti ikiteisminį tyrimą, pareigūnų darbo organizavimą ir jų veiklos kontrolę“. BPK 18 str.2 d.¹⁷, ar „Ikiteisminio tyrimo įstaigos ar jos padalinio vadovas pagal kompetenciją organizuoja ikiteisminio tyrimo įstaigos ar jos padalinio veiklą ir kontroliuoja ikiteisminio tyrimo pareigūnų procesinę veiklą taip, kad per

¹⁴ Goda G., Kuconis P. Nauja ikiteisminio nusikaltimų tyrimo koncepcija. Justitia/1997 Nr.4.

¹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios. 1992. Nr. 31.

¹⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 straipsnio pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2003. Nr. 32 - 1316.

¹⁷ Straipsnio pakeitimas padarytas %statymu Nr. XI-1014, 2010-09-21, Žin., 2010, Nr. 113-5742 (2010-09-25)

trumpiausią laiką būtų atliktas tyrimas ir atskleista nusikalstama veika“. BPK 172 str. 3 d.¹⁸ Generalinis prokuroras sutiko, kad Lietuvos policijos generalinis komisaras nuo 2014 m. kovo 17 d. įgaliojo Kriminalinės policijos biuro viršininką ir apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų viršininkus vykdyti ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiklos organizavimą, tyrimų kontrolę, perduoti tyrimus iš vieno padalinio į kitą, sudaryti tyrimo grupę iš kelių skirtingų apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir kt.¹⁹ Tačiau ir šių pokyčių užuomazgos tikriausiai glūdi prastai sukonstruoto BPK išdavoje, bet tai jau ne šios temos dalykai.

Tačiau dėl operatyvinės (dabar kriminalinės žvalgybos veiklos) kontrolės nebuvimo P. Kuconis nėra teisus, nes įvairių lygių kontrolė yra numatyta Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo 5,21,22,23 ir 24 straipsniuose²⁰.

Žinoma, Prano Kuconio inicijuotą diskusiją galima būtų tęsti ir kitais argumentais, nes baudžiamojo proceso teisės specialistai puikiai žino, kad dėl baudžiamosios bylos iškėlimo ar ikiteisminio tyrimo pradėjimo reglamentavimo diskusijos vyko ir vyksta nuolat, tačiau tokio lygio drastiškų eksperimentų kaip pas mus niekur nebuvo daroma. Bet šiuo metu jau ir Rusijoje, kurioje visiškai neseniai t.y. 2013 kovo 4 d. padarius baudžiamojo proceso kodekso 144 str. pakeitimus ir leidus atlikti eilę procesinių veiksmų, vis dėlto vėl suaktyvėjo jaunesnių procesinės teisės specialistų diskusijos apie būtinumą atsisakyti baudžiamosios bylos iškėlimo stadijos. Ir tokie siūlymai grindžiami mums girdėtais argumentais, jog dėl to praktinėje procesinėje veikloje yra vilkinamas parengtinis tardymas, nuslepiami nusikaltimai, masiškai pažeidinėjamos žmonių teisės ir kt.²¹ Tačiau turbūt jiems nežinoma, kad mes jau turime skausmingą ydingo pakaitalo (metodo) taikymo praktiką, deja, daugiau su žalingomis pasekmėmis.

Galima tik pritarti kaimyninės šalies baudžiamojo proceso teisės autoriteto nuomonei, kad visiškai nėra reikalo tikslinti kažkokias aplinkybes, jeigu gavus skundą, pranešimą... yra aiškūs nusikalstamos veikos požymiai, t.y. yra pagrindas pradėti ikiteisminį tyrimą. Įstatyme

¹⁸ Straipsnio pakeitimas padarytas Įstatymu Nr. XI-1478, 2011-06-21, Žin., 2011, Nr. 81-3965 (2011-07-05)

¹⁹ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2014 m. kovo 3 d. įsakymas Nr.5-V-201

²⁰ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.3B8E4F16C815> (žiūrėta 2014 m. spalio 5 d.)

²¹ Žiūr. Azarovo V.A., Bagmeto A.M., Borulenkovo J.P., Voskobitovos L.A., Gambariano A.S., Ogenesiano A.A., Grinenkos A.V., Dikariovo I.S. ir kt. straipsnius leidinyje: Библиотекакриминалиста. Научный журнал. 2014. № 1(12). С.20-201.

būtina suformuluoti nuostatą tik apie tai, kuomet išimtiniais atvejais reikėtų atlikti patikslinamuosius veiksmus²².

IŠVADOS

Autoriaus dar šio amžiaus pradžioje mokslo darbuose pareikšti nuogastavimai ir prognozės apie tai, kad likvidavus baudžiamosios bylos iškėlimo stadiją ir panaikinus tardytojo funkcijas, itin apribojus ikiteisminio tyrimo pareigūno savarankiškumą, ikiteisminiame tyrime susidarys situacija, kokia jau egzistavo sovietmečiu iki 1963 m., ir tai skatins bereikalingą procesinių veiksmų derinimą, neveiklumą, vilkinimą, pasitvirtino.

Šių problemų išsprendimo tikslu reikėtų įteisinti procesinį reglamentavimą, kad visi skundai, pareiškimai ar pranešimai apie nusikalstamas veikas turėtų būti priimami ir registruojami prokuratūrose, kur būtų priimamas sprendimas dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo arba nepradėjimo. Jeigu nusikalstamos veikos požymiams nustatyti duomenų nepakanka, gali būti atliekami visi procesiniai veiksmai, išskyrus asmens laikiną sulaikymą, įtarimo pareiškimą ir įtariamojo apklausą bei kardomųjų priemonių paskyrimą, kurie leistini tik pradėjus ikiteisminį tyrimą. Jeigu per 10 dienų nuo skundo, pareiškimo ar pranešimo apie nusikalstamą veiką gavimo dienos pagrindas pradėti ikiteisminį tyrimą nenustatomas, prokuroras priima nutarimą atsisakyti tyrimą pradėti. Šis nutarimas gali būti apskūstas ikiteisminio tyrimo teisėjui. Jei aplinkybės nustatyti ypač sudėtinga, nurodytas 10 dienų terminas apygardos vyriausiojo prokuroro gali būti prailgintas iki vieno mėnesio.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios. 1992. Nr. 31. Su vėlesniais pakeitimais ir papildymais.
2. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 straipsnio pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003. Nr. 32 --1316.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Dvyliktoji laida.2013 // Valstybės žinios. 2002-03-01. Teisingumo ministerija. Registrų centras. Su vėlesniais pakeitimais ir papildymais.
4. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (1961 m.) su vėlesniais pakeitimais ir papildymais. -- Vilnius, 1997.
5. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, Baudžiamojo proceso kodekso, patvirtinto 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785, ir Bausmių vykdymo kodekso, patvirtinto 2002 m. birželio 27 d. įstatymu Nr. IX-994, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas (Valstybės Žinios. 2002, Nr. 112-4970).

²² Власова Н.А. Основание для возбуждения уголовного дела: проблемы теории и практики // Библиотека криминалиста. Научный журнал. 2014. № 4(15). С.9-15.

6. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio pakeitimo įstatymas. 2012 06 21, įstatymas XI-2109. Valstybės žinios. 2012, Nr. 78-4030.
7. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios. 2003, Nr.42-1919.
8. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2014 m. kovo 3 d. įsakymas Nr.5-V-201.
9. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro patvirtintos rekomendacijos. Valstybės žinios. 2003, Nr.39-1805.
10. Ancelis P. Ikiteisminio proceso reglamentavimo tobulinimo aktualijos [Elektroninis išteklius]. // Visuomenės saugumas globalizacijos kontekste: mokslinės konferencijos pranešimų rinkinys / Mykolo Romerio universitetas. Viešojo saugumo fakultetas. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas. ISSN 2029-5510. 2010, p. 15-23.
11. Ancelis P. Funkcijų suderinamumas veiksmingame ir sąžiningame baudžiamajame persekiojime. Mokslo studija. MRU. Vilnius. 2012. 340 p.(17.74 a.l.) ISBN 978-9955-19-414.
12. Ancelis, Petras, 10 years since the adoption of the code of criminal procedure of the Republic of Lithuania : theoretical and practical problems in the pre-trial stage. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso dešimtmetis: ikiteisminio etapo teorinės ir praktinės problemos. // Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka (10) : mokslinių straipsnių rinkinys = Public security and public order : scientific articles (10). Kaunas : Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakultetas. ISSN 2029-1701. 2013, [t.] 10, p. 4-16.
13. Goda G., Kuconis P. Nauja ikiteisminio nusikaltimų tyrimo koncepcija. Justitia/1997 Nr.4.
14. Kuconis P. Ikiteisminio tyrimo pradėjimo ir atsisakymo j j pradėti teisinis reguliavimo probleminiai aspektai. Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis, ateitis. 2012.p.454-481.
15. Merkevičius R. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro rekomendacijų kaip baudžiamojo proceso teisės šaltinių problematika. Teisė, 2013. Nr. 88.
16. Ikiteisminio tyrimo pareigūnų kvalifikacijos problemos. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitete, 2004 01 28 įvykusių diskusijų stenograma.Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos raštas dėl ikiteisminio tyrimo.
17. Nauji kodeksai stringa dėl klaidų ir spragų. A.Lekavičiaus interviu su V.Greičiumi // Lietuvos rytas. 2003 05 20.
18. Azarovo V.A., Bagmeto A.M., Borulenkovo J.P., Voskobitovos L.A., Gambariano A.S., Oganiesiano A.A., Grinenkos A.V., Dikariovo I.S. ir kt. straipsniai leidinyje rusų kalba: Библиотекакриминалиста. Научный журнал. 2014.№ 1(12). С.20-201.
19. Власова Н.А. Основание для возбуждения уголовного дела: проблемы теории и практики // Библиотекакриминалиста. Научный журнал. 2014.№ 4(15). С.9-15.
20. Internetinis puslapis: <http://www.15min.lt/naujiena/ziniosgyvai/nuomones/rysardas-burda-kaip-prokuraturai-atsikratyti-sastingio-18-460221>(žiūrėta 2014 m. spalio 20 d.).
21. <https://www.etar.lt/portal/legalAct.html?documentId=919dde20005511e4bfca9cc6968de163> (žiūrėta 2014 m. spalio 20 d.).

SUBSEQUENCE'S OF LIQUIDATION OF INSTIGATION PHASE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Petras Ancelis*

Mykolas Romeris University

Summary

Author previously has escalated the theme on a new incorporated flawly pre-trial investigation instigation procedural order in the Code of Penal Procedure of Republic of Lithuania (of the year 2002), which has liquidated previously existed instigation phase in criminal proceedings.

At a later date changes of this particular law has been adopted by legislator, though the situation it could not transform.

The attempt to resolve this issue was made with the help of adopted **secondary legal acts**: recommendations verified by acts and decisions of General Prosecutor or orders, acts of Police Commissioner General of Police Department under the Ministry of the Interior, **though these documents set even larger confusion in practice.**

This inspires to resolve and disclose new tendencies and dangers in the implementation of victim rights to their request, that the person who committed the crime would be identified and convinced (the part 44 of article 44 of the Code of Penal Procedure of Republic of Lithuania). Furthermore author cannot play passive role after the publication of doc. dr. Pranas Kuonis tendentious article where is escalating the equivocal interpretation on the evolution of legal regulation of instigation of pre-trial investigation.

Keywords: criminal proceeding; phase of instigation of pre-trial investigation; regulation of initiation (rejection) of pre-trial investigation.

Petras Ancelis*, Prof. dr. Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedros profesorius. Mokslinių tyrimų kryptys: Baudžiamojo proceso teisė, Ikiteisminio tyrimo teorija ir praktika, įrodymų teorija, įrodymai ir įrodinėjimas aplinkosauginėje veikloje, nukentėjusiojo interesų apsauga.

Petras Ancelis*, Prof. dr. Mykolas Romeris University, Faculty of Public security, Department of Law. Research interests: Criminal Procedure; Theory of Evidence; Procedural Forms of Pre-trial Investigation; Victim Rights Defence.